Kardaberaz

Agur Jaunak

Agur yakintzaleak: Ainitz aldiz aspaldi danik entzun degu, ainitz aldiz euskeraz itz egitera beartuak gaudela esan digute. Eliza ama donea etengabe deika daukagu. Euskera bera ere oyuka datorkigu: Euskera gure izkuntza zoragarria, lilluragarria, berdiñ-gabea, ez diot nik, gizon jakintsuenak diote: Humbolt'ek, Schuc eta Vinson'ek Bonaparte'kin. t. a., aitzak gañera geienak; euskera bere aditz joku atsarekin; euskera bere itz berritzeko eteztasunarekin.

Gure erria ere, len ortarako lo zegoan erria ere, gaur ernai dago, gaur guri deika dago.

Erriaren berpiztkunde onetan ezin egon gindezke lo apaiz-apaizgaiok. Zinismenari eutsi nai ba'diogu euskera, euskai gokia degula entzun degu sarri askotan.

Egunen batean elizan eta diskisuetan euzkera lasai eta egoki erabili al izateko, gaurtik bertatik gerta zaitezela: orixe da elizak eskatsen dizuna: orixe zure euzkerak eskatzen dizuna: orixe zure eŕiak zugandik nai duana. Ta oŕetarako, gaurtik bertatik euzkeraz itz egin, euzkeraz irakuŕi, euzkeraz goldostu, euzkeraz idatzi. Gure aldiskingi koizkor onek betetarako indaŕik ezta'du ere, euzkal irakurzaletzeko aimbat izango du Nardaberastaren artean bi'da gai danik asko. Irakurgai egokiak eta aterainkuak dagozkion lenengo agertaldi onetan. Lizardi'zaz dirardu lenengo lanak. Eta Lizardi oŕen euzkelzale jator, elertzale bikaŕ, olerkari aŕ izaki ta, nork ukatu gai egokia aukera degunik? Lizardi'ri euzko olerkari goraiena baitz'da, lenengo zentaki au eskeintzea egoki iruditu zaigu. Gaŕanteko lanak gatun-gaiak darabiltzite. Ez bait zaigu garai onetan, egun alaiak izaki ta jakintza-gai legor eta astunak erabiltzea egoki iruditi, gai alai, jostanai, gozo. aŕiñak baño. jakintza-gaiak uŕengorako utzen ditugu.

Irakurle, Josu-Auŕak gaben gau ona deizula eta Lizardi'k Josu-Auŕa'gandik euzko maitazun zendora izitzi dezaizula.

Lizardi eta euzko elerti Edestia

Lizardi eta Euzko-elerti Edestiya

Euzko elerti edestiya iru aldi ezetan zatitu
leiteke nere eritziz. Lenengo aldi-z eritaruan
sartu diteke Bernard Detchepare gamaboko
elertizaleak au da, amasei-garren gizaldira
artekoak. Ez eben ezer idatzi elertzale onak,
idastea bearrekoa al-da elertia izateko? Ederta-
sunaren agerpen bat da elertia, adimena-
ren emaitz bat. Ez da bearrekoa idaztia, idaz-
tarien eri idaztika be izan diteke. [illegible] aldi
aretako elertia esagutu [illegible] ta dogu [illegible]
[illegible]. Ez [illegible] idaztegirik [illegible]

Bertsotarien [illegible] aurkituko ditugu aldi aretako elertzaleen lanak. Gure baserritarrak Gabonetan Agate Deunaren egunetan eta "San Juanetan" abesten dituzten olerkirik asko aldi-aretakoak dira. Orduko olerkari edo elertzaleen izenik ez dogu jakingo. Baiñan, ba ditugu euren idaz-tiak, ezagutzen ditugu euren lanak (zati bat beintzat-pein) eta lan edo idatzi orek argi eta garbi adierazoten deuskute nolakuak ziran elertzale edo olerkari arek. Bigarren aldia amaseigarren gizaldietik ogeigarrenerañokoa. Etchepareakin asi ta Orama Goiri'tar Sabin'en aldira eltzen da. Ezagunak dira aldi ontako elertzaleak. Carasket. Etchepare-ko seme Bernard'ek asten dau. [illegible] [illegible]ragaz artu ta prantzeraz eta gazteleraz ari ta egozan orduko para-para. Euskerazko idatzi bat be etzan argitaratzen! Izan leikean euskotarak euk eta euren etzean eraiñ biar ebela euskera. Baiña Jaunak ez eban gura izan. Bernard euskera jakiteko dabenai jaio da; Ikaskondu be bai. Gizondu da. Beste ele edo izkuntzak beste ba'dala euskera ulertu dau.

"Heuskara, jalgi adi kampora
Heuskara, habil mundu guzira"

Lanak ez dau atzeratzen; sari eta [illegible] asko igaro bearko ditu. Beti aurrera. Edozer egingo

dau euskera zabaldu eta indartuaren. Eta ala bere dana ikusirik alaitsen da.

"Orain dute ikhusiren nola gauza ona zen"
"Heuskaldun den gizon orok altxa beza burua!
Ezi hurien lengoaia izanen du floria"
"Heuskara da kampora eta goazen danzara"

Izan eusan jaraitzaleak. Etchepareк ereindako azi dana ez zan galdu. Lur mamintsuan be jausi zan. Ara or Leizarraga, Mateo, (Atsularen ikaslia), Joanes Etcheverri, Oihenart, Pouvreau, Gastelusar, Chorerio, Larramendi, Mendiburu, Cardaberaz, Ibarrunada, Larreguy, Barrutia. Haritzea eta abar eusko idatzale jator-jatorrak. Baña aldi onetako idatzale onena, gorenguena eta jatorrena Sarako Atsular aguirtaria da. Gizon jakituna, ikastola askotan ibilia. Bere jakitun entzutea garbi darakusgu euskotaren artean zabal ebilan izuntxo batek. Esaten ebaen aldi aretan Salamanka'ko leza-zulo baten ikastola entzutetsu bat. Ikasgai gustiak urte beteren barruan erakusten ei ebazan. Baña urtea igarotakoan berak eskatzen ebana ordaindu biar zan. Atsular amaiak ikastola onetara juatia

juatea eratagi eben. Igaro eben urtea eta Txerenek amai bat-a ordaintzat eskatu eban. Bietatik bata leza-zuloan Txeren'en morroi geratu biar zan. Gure Kepa bera geratu zan. Obiena eralgitea izan zan egin biara Txerenduegian. Baña i ain jakituna eta azkara zan gure Kepa! Galbaian itzketan oraki zi on tzan.

Txeren'ek ondo ezagutzen eban bere morroia eta badaspadan sarritxo dei-egiten eutsan

– "Atxular"
– "Emen nago, jauna"

Gois baten gure Atxular'ek galbaian agindu eutsan Txerenen deiari betak eran zateko. Eguzkiaren argia leza-zulo arñe eltzen zan. Ots! galbaia eta urten zan Atxular.

– "Atxular?"
Eta galbaiak:
– "Emen jauna".

Txerenek tinguan susmo txarra artu dau, eta Atxular agiri ete dan ikustera dator. Atxular leza-zuloko sareran eguan orduko. Arapataka or dator Txeren gure Atxular'en bila. Baña... leza sareran Atxular artzen ebalakuan bere kerizoa edo itzalari eldu eutsan eta ora or... Ordutik

„bizkelar urria ikusi barik.

Idazti eder eta txukun bat egin eban "Gero" da bere izena. Idazteko erabiltako ukela euskerak ez-okitarena, ondo ezagutu eban. Baita euskotarren erua be. Ha dino bere idaztiko itzaurrean: "Baldin egin balitz euskeraz hanbat liburu, nola egin baita latinez, frantzesez edo bertze erderaz eta hizkuntzaetan bezain aberats eta kompletu izanen zen euskera ere eta baldin hala ezpa-da euskaldunek berek dute falta eta ez euskerak". ¿Zer esan gu doga Axular-etzaz? Iritzirik egokiena Larre'ko jaunarena deritxat: "Gure goresen guziak baino hobeki horren irakurtzeak erakutsiko dauzue zelako mintzaira bizi, ugari, mazai, gozo, zoragarria zerabilan" (Euskaldunen Loretegia'n)

Irugarren aldia Arana Goiritar Sabin'ek asten dau. Euskera garbitzeko eta jakituri edo ekintza-bati beste edozein izkuntzak beste lain ebala adierazoteko Etchepare sortu eban aunsoikuak euz-ko elertiaren bigarren aldian.

Irugarren aldian ostera Arana Goiritar Sabin. Eta Arana Goiri'tar Sabin'en ondorengoen

artean be badosu Olsular bat. Lizardi da olerkari eta olerkari gorengoena...: Abin'ek erakutsi eutsen bere itzkuntza. Ber berak diñosku olerki polit batean.

"Il Zargi, bizi dogun gizona!
Egunero berbiz lurpean doguna!
Bestr onek aren izena
Aberiz eta mintzoz gu jantziarena.

1896'garreko Joralaren 18'an jaio zan Zarautz'en Agirre'tar Joseba Mirena. 1906'garrenean Tolosa'ra zan bizi-izatera. Eta lege-gizon ikaztarorik ... Iguen ez ... amatu zituan Madrid'ko ikastola nagusian. Eta 1923'garrenean Lizargirretar Pantxeskagan eskondu zan.

Ikasle zintzoa. Gizon ona eta kristar egiaskoa. Bere ta amarren urte dun aindiño loreilaren amatiame il jaku Lizardi.

"Otoitz egin, zeruan nadin" ziñotsen il baño apur bat aurerabituago, bere oge aurrean egozan lagunei "Nik dinokiza nai det, Jauna, eriuki sakidaz. Eta bere kurutzkoak besarkatuzirik eta ausko zituna, ... "Ene - - - - - - - - -

Kutun oik, agur, on-onak izan!...

Eta bere emaztea "zerura arte" esanik agurtu ebAn. Bere ama maitiak laguntu eutzan bere asken aldian. Lene, esan Josu. Eta Josela Mirena biotzekoak esaten ebAn: Josu, Josu, Josu...

Ta au españetan ebala ilteAn.

Lizardi'ren lana. Zori txarrez beste euzkotarrok lez Lizardik be bere ikastaroak gazteleraz egiñarazo zituzan. Euzkera oso-osorik aztu jakon. Tamala baña, egi garatza. Gueri be ori jazo jaku. Eta Lizardi'k ez ez dogu gura esadutentik geure eria (erri dana ez da gueria). Orgatik eta suteari zan Lizardi euzkera ikasten. Bilbao'ko Euzko-Gastediak" argitaraltzen eban "Euzko-Deia" rako izan ziran bere lenengo aguñak. 1916 garrenean asi zan idazten. Idazlea izan barik, margolaria be bai. 1916'garren urtetik 1917'garrenera egin ebazan idazti, olerkai eta margolak "Rosavegere" izenpurutzat darian inguiazti bat beteten dabe. Euzkerazkoak eta Gazteleraskoak dira inguiazti orietan aurkiten diran lanak.

"Naste-Boraste" senitzezion inguriazti bañi bat idazten asi zan. 1917'garren Loraila'ren 18'an

Euzkeraztuak ~~dira~~ irupiñeti oietako lan guztiak. Margolarikari itxi deutsa "Pitinga-pitinga eta apurka-apurka idazten ikasten dau".

. Oñekondoko Lenguzuak atzeraka aundia eragin eutsan euzko-olerti jaiztundiari. Baña ezker ari gu edo lau euzkeltzale bizi eta zintzuari, 1926' garren urtean euzko-olerti jaiztundia bizi tzen asi zan. Eta urte orretantxe Algorta'n eratu eben euzkel-jai eder bat. Mutriku'n eta Arrasate'n egin ziran urrengo urtean beste euzkel-jai bi. Arrasate'n batzun bari bat sortu zan: "Euzkaltzale-Batzuna". Orlogu Lizardi'k be. Larramendi ataren omen-aldian, Errenderiko, Bergara'ko eta Segura'ko euzko-olerti jaietan buru da.

:+:

Alvi orretan euzkeraz eta erderaz ariko idatzi eban. Kirikiño saria berak eratu eban. Jauna ez dau ikaratzen. Aurrera beti. Gipuzkoa'ko euzko-olerti jaiztundeko burua bera da.

Lizardi olerkaria. Euzkera irakaskuntzako ereztasun apur bat dabe ezkero

olerkari dogu. Gazte-gaztetatik izan eban bere buruan abesteko olerkiak egiteko gogua. Berberak diñosku. Gogua bai, baño inola bere barruko oldozkun eta asmoak azaldu etzakian. Eta lentxuago aipatutako olerkian diñuan lez, gizon goralgarri batek, Lurpean bizi dan batek, erakutsi eutsan bere oldozkaiak abesteko era, Arana Goiri'tar Sabin'ek. Ogei urte dituala eta "Eusko-Deian" agertzen da olerkari.

Ez da izan gure Lizardi olerkari ugaria; gitxi egin ditu, baña eurek onak.

Bere olerkiak ondo egiteko ardura aundia izaten eban beti. Zorkun barriz eta bere ko-iak jantzi edo soñeko barriakin bitatzen zituan. Aitzol'ek diñuan lez, olerkari ugaria izatea baño, olerkari barria, berezia autua,, akats bakoa izan gurago eban.

1931'go Tolosa'ko eusko-olerki saiketan bera izan zan txapeldun. "Urte giroak ene begi-an" olerkia autu zan mentsat. Bakarik olerki aurre-gatik besterik ezpalenbe, eusko-olerkaririk onena Lizardi dala ai izan daben olertzaleak ba-dira. Ordu-tik "politika" eta ... bar alde batera laga zituan eta
[illegible]

("Biotz-begietan" idazkia argitaraldu ondoren "Maite" izenekan olerki bat egiten asi zan.
Ogein bat ori egin da, il da.)

Beste bere asmo edo ameta bat badarasluzgu bere olerkiak. Eusko izakeraz eta eusko goguagaz bere olerkiak bat egin. Euskotaren artean ez da ezagutzen aurkinkarizik. Ez dogu esan gura euskotariak ez daukela biotzik, ez dabela miñik, ez euatasunik. Esan gura dogu ez dirala biotzperak; biar daniau eta biar dan beste negar egiten dabela; negar egiteko ojuka eta intziriz ez dirala asten.

Lizardiren olerkietan argi agiri da au be. Itzak be ondo neurtuak ditu. Beste aberri batzuetako olerkariak lako ugaritasunik ez dogu aurkituko gure olerkari oietan. Labilzanak egokiak dira." Es el poeta del laconismo en la forma y en la densidad en el pensamiento y en la imagen" diñosten eleitzalo batek.

Lizardi laññetatik ez da irtetzen, ezkirik sizaki baño. " Con su brevedad persigue la concreción. Es... el vate de lo definido.

Ogi biguñari, ogi biguña eta ardo gozuari ardo gozua deitu deutza. Berak dabizan irudiak, euskotarenak dira, bereziak. Batzuen baren,

tzaia, gaztetasuna bestean. Irakuri egiñes "Aldarrika" "Neskatx urdiñ jantzia" "Zuaitz etzana", "Abertzaliak", "Izaba zaren baratza".

Irakuri bere olerki gustiak. Nik ikusiko dozuez zeinbat izandi polit.

Bere olerkietan ez dogu aurkituko ez "záfiros", ez "perlas de Ormuz", ez "corales de Capri", ez "rubíes." Onetariko gauzarik iñoiz be ikusi ez arén, beste olerkietako olerkariak, or erabiliko ditubez gora eta bera. Iruñia eta oldozkuna biak alkarrekin darabilz beti Lizardi'k.

Olerkaria aundia, euzkerak izan dabenik aundiena noiz-bait.

"Zarauz eta Tolosa, Euzkadi osoa
gorantz jaso bitzaz ta alaitu gogoa!
Iaguna bat geigo gaur Jaunaren aurrean
bultzagai bat Euzkadik zeruan bidean.

(M.ria Kaldolika)

Egun alaiak ziñ[an] Gabon-egunak. Ne. tzat urteko zoragarienak dira. Egun aurez lagunak alkarengana dira. Gabon abestiak ikasi bear bait dira. Gutxienez baukote bat egiteko beste. Ez bai oute beztela eskupekorik. Gabon aurreko ara[illegible] dian euren azkenengo "batzara" Urrengo goizian alkar billatzeko ordu izentatu ta... beste barik etx[illegible] ra.

Iz zaie goiz eldu ordua. ¡Gaba bai luzia! Pandero, kriskitiñu eta eskumakilaren kezkar, esna gau guztian. Amak iñaz naikua lan izango zuan bere mutikoa esnatzen. Baiña gaurkun aurez jeikita-tu zomaten ez bada...

Erdi jozaldu ta bakoitza alkarengana

is dira iñoren pařerik entzun bildur.
Txapel, lepo-zapi, txamar, abarka ta esku-makil da jasi; gizontxo ager nai dute. Bestentere ez uste iñolaşnaikoak diranik... Nork ta-ño norki obeto, alkařen leian gogoz ari dira:

Beleñ go portaleko
Estalpe batean
Jaio da Jesus umet
Abere artean.
Astua ta idia
Daukaz aldamenian
Arnazaz berotzeko } bis.
ostutzen danian

Noiztaiz atera zaie etxeko andrea... ¡Ederki! ori da abesti polita. Za beste bat eskupeko ona dezute ta.
– Beste bat? Poxez ala ere, Martin, oraiñ aldentzerakua. Batera ta "pin-pin"

Agur eskeřik asko
Agur etxekoak
Urrengo urte arte
Emendik ba-goaz.

Eskupekua artu ta poxez dira.
– Martin, asko eman aldik?
Bai iru eřial intxaur batzuekin gaztaña pilo bat.

Arratsaldean berriz beste batzuk ditugu kantari. Saroiko mutillak dira. Kriskitin eta pandero soñuez. Ayekin mutiko gazte bat edo bi, zakuak eta abesteko. Baserrik-baserri ibilli ondoren, illunabarrerako kalean dira. Abestu ta abestu, eztarriak karrankatu arte. Gero apaltzen. Bildutako diruakin, egun egoki batez, apari eder bat dagite. Onela alai-alai eguna igaro ta, gogoz apaldu ta... lotara

---

Irakurle, aurtengoz, goi-aginduz, gure erriko mutikoen abesti goxoak entzuten atsegiñik ez degu izango. Ez bait degu aurrats jusaterik. Baña Jaungoikua zagun, zertxo bat badagikegu emen ere. Erri oitura bat edo beste ikusiren deuzte. Ta ayek guztietatik, zein Olentzaro izan-ezik? Olentzaro autsera degu lenengo. Bera bait-degu aipatuena, zarreratuena. Gure errietan egun ayek igarotzerik ez ta-degu emen gure errietan bezela igaro nai ditugu.

GABON-ABESTIAK

Gabon-abestiak

I

Joles ta joles etxekotxoak;
Nik jotzen ditut ateak;
Nik jotzen ditut ateak eta
Ondo erantzun jendeak

II

Agur, ta agur jende leyalak:
Berri on-on bat dakargu;
Aditzen ona ediñ beza
Iñork aditu nai badu

III

Adan eta Ebak egiñ zutzan
Eden-baratzan pekatu;
Gure oniñ eta neke-bideak
Andikan ziran gertatu.

IV

Jana zenkoak bereala rik
Ordutik zuan erabaki
Aldiaz-gero biarko zala
Beste Eba'ren bat izan.

V.

Eba edera Josepe'rekin
Belen'en degu aurkitu;
Ango estalpe txiro batean
Eman diote ostatu

VI.

Estalpe txiro ortan zeuden
Jesus, Maria ta Jose
Gu gizonoen jarraipideko
Berak nai zuten alaxen.

VII.

Gure Jaunaren Seme Bakarra
Gauko gabaren erdian
Astoarekin eta idiarekin....
Olara aien artean.

Jesusu jayoka

Illunabarra ta... egunak agur dagi! Beleni-go bideran emakume bat ageri... Gizon bat bere lagun. Euren jazkerak ogasun aundi-koak ez dirala diyute.

Basurtu dira eta aterik-ate, gau-ostatua nai luteke. Baña, batak-ezek, besteak-uka, gaba eldu ta, txalogorian. Bide asko dituzte... iñor ez ostatu eman nai, ogasungeak bait dirudite. Gau izoztun artun iñondik berotasunik ez.

Azkenian, nora jo(t)ko? Estalpe ots-batera.

- - - - - - - -

Zenbatko egunez Beleñgo estalpe onetan igaro ziran gauz arrigarriak, nola adierazi?

Gauerdi inguruna zan. Illuna izan arren egun-erdia dirdiraken ageri zidan bezela, yona argi jariz zan bat-batean! Zer ote? Egizko argia dan Jaungoikoa jayo eta.... nola ez argi!

Bai, iragarleak ainbeste bidar agerd ziguten

arogia gurekin da gauntandik. Apal-apal agertu
zaiguz Belen'go estalpeon, Israel'tarén [illegible]
dikan ekaitz-kidaldiak ixaldu tasitzaun ote...

Begiratu egiozu, irakurle, sasto-ezkeruen dagoen
etzaunik, otsez dar-dara... [illegible] izan
aren, bere jaio-tokitzat auregi ederrak utzi ta txabo-
la txar... [illegible] abere... [illegible] bigunak [illegible]
bei-askatzo-bitek [illegible] dio... ¡Izan apal
sortu zerala, ozu.

Alaitu zaida, irakurle, biotz-biotzez alaitu, gutzat egu-
nik alaitzeriena degu gaur eta... Alaitu Belen
inguruko artzaiak alaitu ziran bezela eta artzai-
tiñ eztun ouek arkume ta ahar eskein ziozkaten
tez, ouk ere zerbait eskeñi dezaiogun. Beregana-
tu eta [illegible] zuton dauhagun biotza eskeñi deza-
iogun.... Eguzki-Jentzoaren babesean iduro dai-
gun "Gabon" alai-alai.

Ona Egun [illegible] bat pozteko duan eskeintza...
Egun-Sentzoak "Gabon" dagizula, irakurle.

Agur.

— • •

Nire eriko oitura bat.

Gabon goiza da. Mutil aldra bat etxerik-etxe Gabon abestiak abesten. Porrsi egun auñez asi ta gabero gabero ibili dira abestu. Ilitaldi onetan argi-mutilagaz ibili izan dira. Orain diru zoroaz dabiltz. Mutiko onek gazteak izaten dira, amaika-amairu urtekoak. Eta ala bear dau otz, euritsu, eta illunetan etxerik-etxe ibilteko. Abarka-matarrak oñetan, txamar zar bat soñean, burutik bera tanpilloska ta oñetaraño eldutzen jakon zaku bat, euria ba-da, aterkitzat; eta makilla bat eskuan; ona emen gure abeslaria.
Eta abesten asi baño len eriko agintariaengana joaten dira baimena eskatuten.

Badoaz etxe batera ta "eup" eginda:
- Abestu ala otoi egingo dogu? - Bariatik otoi egiteko erantsuten ba-dautse, belauntikotu guztiak eta "Aita gure bat" eta "Agur Miren" bat esaten dabe.

Eta aldra artezko bat "partiduna" gaz euratsen da etxeko guztiak mun-egin dautsien.

Baña baimkuak abestuteko aginduen ba-dautse laster asten-da mutil bat:

1
Edegi dira zeruan
Ate diamantezkuak
Areyekin batera
Leio iraisezkuak.
(Guztiak)
Ai zein ume polita
Josu-Kisto.

2
Ogei ta laugarena
Degu abenduan
Geuk genduana:
Jardetsi genduan.
(Guztiak)
Eta bai Belen'en
Eta bart Belen'en
Jaio da Josu Vasaren.

3
Gaseko amabiak
Jo daben orduan
Gure jaiotzatxoa
Jaio da munduan
(Guztiak)
Eta bai Belen'en. t.a.

4
Belen'go uriam
Gitxi gabaren erdian
Jaio da, Josu ona
Abere artian.
(Guztiak)
Eta bai Belen'en.. t.a.

5
Lotxo ta esiten asi
Oskabtzo bastzeilan
Giseak eta bizutsak
Lenen orrian.
(Guztiak)
Ai zein ume polita
Josu-Kisto.

6
Astoak arantzia
Idiak arnasia
Han berotsen eben
Jaio dan aur txikia
(Guztiak)
Ai zein ume polita
Josu-Kisto

Pasia artu eta "datorren urterarte" ezan da aguetaan dira mutilak. Onelos etxerik-etxe.
Ona emen Bizkai'ko eri batzako otura berezi bat. Irakurle mitela izan tamar, arkitu: Hagiun emen ba-deutsut eskeiak. Agur

– Olentzaro abestiak –

1

Emen eldu gerade
Beŕi on batekin:
Belen'en jaio zaigun
Aurtxo Jesus'ekin.

2

Joxepe gizon ona
Aroka zera zu
Aurtxo zoliŕ oneri
Baska egiyozu.

3

Artzai buru txuriǩ
Anton eta Peru
Belen'go estalpera
Etoŕi zaizkigu.

4

Eartu dira baiena
Manuel ta goma
Eskeintz egin diote
Arkumetxo bana

5

Bateri arkumia
Bestiari ardija
Ongi etortzen dira
Jose ta Maria.

6

Aguŕ, eskeŕik asko
Aguŕ, etxekoak
Uŕengo urterarte
Emendik ba' guaz

– Olentzaro –

¡Gabon irakurle! Poza nabari gaur zu ere biotzean. Gabon eldu dala, ta ... pozez so-
kaniako gabona igarotzeko zu ... ta pozik.

Gabonak... ¿ta zer idatzi? Jakiñ ba
gaituk, "Loreka", "Txoloosa" ta abar, egun oietan
begira-pozez bastertu dituzula ta nago. Beste ba-
rik da ... ...! Olentzero, gabon oieta-
rako bat atsegiñ izango zaitzula uste izan
det!

¡Olentzero! ¡...! Amacha aldez entzunda
Olentzaro. Ba... zer ote da Olentzaro? Gaur...

entzun, baña "entzun" esan oi dana bakarik. Neri beñepein ori gertatu izan zait. Irakurle, idazkera goxo ta leguñ bila ba'zabiltz, ira oŕia eta beste zerbait irakuŕi.

Leŕook ez ditut zuretzat. Neure antzera beŕiz gutxikin asetzen zeranen bat ba'zaitut, goaz irakuŕi. Zeuve nuke atsegin.

Olentzaro'tzaz eŕi bakoitzak ipuin berezi bat duala dirudi. Ona, bat; goieŕitar bati entzuna.

Gabon aurrean, etxeko-andrea, enboŕ baten bila atera da. Lodiago ta obe. Gabon-afaria berotzeko izan oida. Afaldu ondoren enboŕ ori etxeko zuŕeran jaŕi. Abereak gañetik igarotzean onetsiak gelditzen dira.

Baita ere esaten da, etxeko guztiak oieratu ta gero, Olentzaro sukaldian sartzian tximini edo kaleiora zikiña aurkitzen ba'du, guztiai lepua moztu oi diela. Ikusi izan ditut ipuin au entzun ondoren bildur arko aurtxoak. Baita negaŕez ari dirala, Olentzaro aitatu ta laister asko isiltzen.

Bañak euk, irakurle, beste galdera bat ere badaiteke: "Nor da aurtxuei ainbeste bildur sortzen dien Olentzaro delako ori?

Folk-lore'n azaltzen danez, Olentzaro aspaldiko gizurreko jaungoikoa degu. Negu-aldiko jaungoikoa alegia, San Juan uda-aldikua bezela. Indo-Europeotaren aldikua bera. Garai aitan eguskia, ilargia, eguna, gaba, eta beste olako asko atarri litezten jaungoikotzat. Garai aitakua da Olentzaro ere. Augatik ibili oi da etxeko-andria enbor-bila, Olentzaro egun aurrez. San Juan'etan zelaian egin oi dan bezela, egun ontan etxe barruan su egiteko. Aldi aitan jaungoikotzat bai zuten Sua ere.

Baña arrigarria da, nola bereratu zaigun gaur, anteiñako jaungoikoa. Gure Olentzaro, beste olentzaro askoren antzeo, jan-edanketan du bere at-giñik bizienak beti jan-edanzale. Entzun:

Olentzaro iñondik
Ezin degu ase:
Osorik jan dizkigu
Amar txerri gazte.

Olentzaro buru aundi
Entendimentuz jantzia
Bart arratsian edan digu
Amar arrobako zagiya.

Ai, urde tripaundia

Baña Jatun-egunez gero, egiazko Jaungoikoa jayo dala Olentzarok ere jakiñ du. Geroztik ez da lengo Olentzaro. Ala, bere jan-edanezko geyariak aldare aurrean utzita, egiazko Jaungoikoa aitortuaz, Belen'go Aurtxoaren berri ematera, etorria jatxi zaigu:

Olentzaro juan zaigu
Mendira lanera
Intenzioarekin
Ikatz egitera

Aditu doanean
Jesus jayo dala
Lasterka etorri da
Berri ematera

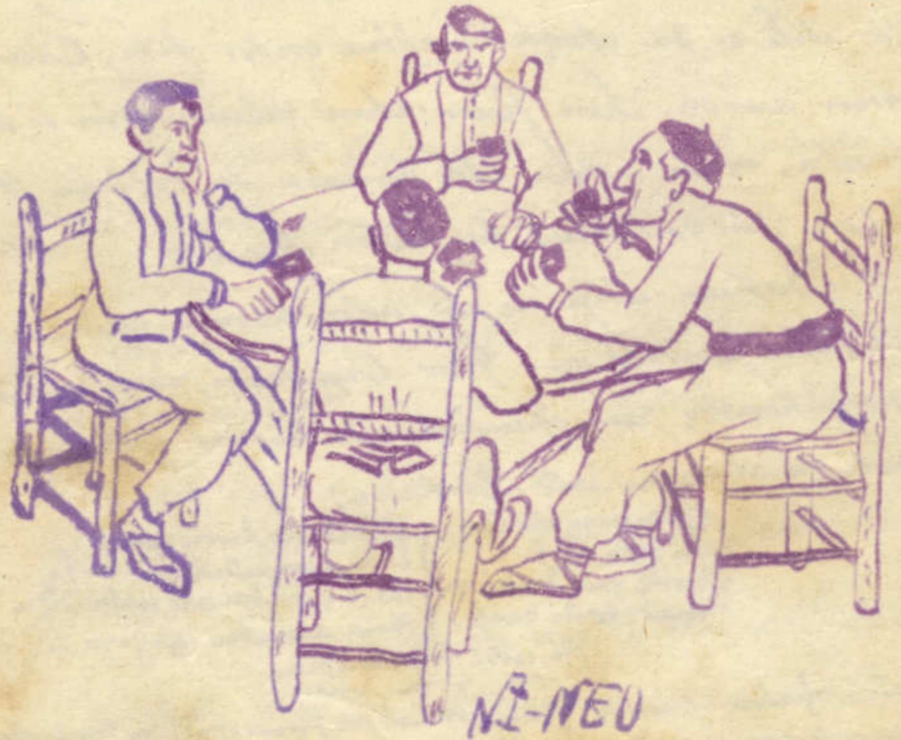
NI-NEU